1. Андрієнко Т. Мовленнєвий акт іронії в англійській мові (на матеріалі художньої літератури XVI та XX століть) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Т. Андрієнко. — К., 2002. — 18 с.

2. Быстров В. Полииллокутивность речевых жанров угрозы с условным компонентом / В. Быстров // Язык, культура и социум в гуманитарной парадигме. — Тверь, 1999. — С. 145–150.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К. ; Ірпінь : Перун, 2005. — 1728 с.

4. Иссерс О. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О. Иссерс. — М. : УРСС, 2003. — 286 с.

5. Крючкова П. Авторитарний дискурс (на матеріалі сучасної англійської мови): автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / П. Крючкова. — К., 2003. — 21 с.

6. Проценко О. Маніпуляція як вид імпліцитного впливу в дискурсі родинного спілкування / О. Проценко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. — Л., 2011. — С. 132–137.

7. Рабенко Т. Языковые средства реализации речевого жанра угрозы / Т. Рабенко // Юрислингвистика-8: Русский язык и современное российское право: межвузовский сборник научных трудов / под ред. Н. Голева. — Кемерово-Барнаул : Изд-во Алт. ун-та, 2007. — С. 168–174.

8. Семенюк А. Гендерні та вікові особливості кооперативної мовленнєвої поведінки в сімейному дискурсі (на матеріалі сучасної англійської мови): автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / А. Семенюк. — Д., 2007. — 21 с.

9. Труфанова И. О разграничения понятий: речевой акт, речевой жанр, речевая стратегия, речевая тактика / И. Труфанова // Филологические науки. — 2001. — № 3. — С. 56–65.

10. Фролова І. Стратегія конфронтації в англомовному дискурсі / І. Фролова. — Х., 2009. — 344 с.

11. Франко І. Великий шум / І. Франко // Франко І. Зібрання творів у 50 томах. — К. : Наукова думка, 1979. — Т. 22. — С. 208–317.

ЛЕКСИКОЛОГІЯ СТИЛІСТИКА СЛОВОТВІР

УДК 81.373.612

Т. В. Бабич

ПЕРЕРОЗПОДІЛ СЕМАНТИЧНИХ ОЗНАК ВСЕРЕДИНІ ЛЕКСЕМИ

Бабич Т. В. Перерозподіл семантичних ознак всередині лексеми.
Статтю присвячено проблемі смислового варіювання слів у мовленні, де відбувається "зіштовхування" з іншими, не властивими цій лексемі в узуальному вживанні смислами.
Ключові слова: лексема, смислове варіювання, поетичний текст, семантичні трансформації, семантичні ознаки.

Бабич Т. В. Перераспределение семантических признаков всередине лексемы.
Статья посвящена проблеме смыслового варьирования слов в речи, где происходит "столкновение" с другими, не характерными для этой лексемы в узуальном использовании смыслами.
Ключевые слова: лексема, смысловое варьирование, поэтический текст, семантические трансформации, семантические характеристики.

Babich T. V. Semantic attributes' redistribution inside the lexeme.
The current stage of linguistic researchers noted increased attention to the various problems of lexical semantics. One of the central place among them given to the problem of semantic variation of words in speech hen there is "pushing" with others, not peculiar to this token in the nationwide use of meanings.
Key words: token, lexical semantics, innovative transformation, semantic variation of words, poetic text, redistribution semantic features semantic transformation, semantic features.

При вивченні художньо мовлення недостатньо, на нашу думку, уваги приділено глибинному аналізу семантичних перетворень слів у поетичних текстах, серед яких важливе місце посідає перерозподіл семантичних ознак всередині лексеми. Це положення стало осно-

© Бабич Т. В., 2013

вою для цілої низки праць, автори яких засвідчують сучасні погляди на особливості та структуру значення слів у системі літературно-художнього твору та у мовленні загалом. До таких праць зокрема належать розвідки Л. І. Бєлєхової, Ю. О. Карпенка [2], Ю. С. Лазебника [3], В. М. Манакіна [4], О. О. Семенець [5], Н. В. Слухай (Молотаєвої), Ж. П. Соколовської, В. А. Чабаненка та інших.

Метою статті є встановлення фактів перерозподілу семантичних ознак всередині лексеми в поетичних текстах Ліни Костенко, Василя Симоненка та їх значень у відбитку лінгвоконцептуальної та когнітивної картини письменника. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення такого завдання: встановити семантичні зв'язки, в яких міститься логічна вказівка на можливість мотивації ознак одного об'єкта іншим.

Основу семантичних інновацій, що регулюють функціонування одиниць лексико-семантичного рівня, є актуалізація смислових елементів, сем, адже саме вони керують комунікативними намірами висловлювання. Під актуалізацією семи слід розуміти комунікативно зумовлене виділення семи у структурі значення, яке призводить до "сприйняття учасниками акту спілкування як комунікативно-релевантного, яке включається в актуальний смисл слова" [7, 15]. Процес лексичної актуалізації встановлює ситуативний зв'язок між мовною формою та завдяки посередництву вибіркового суб'єктивного відбитку художником навколишнього світу — фактом позамовної дійсності. "Функція актуалізації, — за вдалим висловом Ш. Баллі, — полягає у переведенні мови у мовлення" [1, 65].

Наслідком таких змін стає виникнення різного роду мікрозначень слова, оскільки актуалізується не ввесь семний склад цього значення, а тільки певна його частина, навіть тільки одна його сема. Ці процеси в семантичній структурі слова Ю. С. Лазебник визначає як семантичний розвиток. "Семантичний розвиток — це актуалізація (під дією контексту) у структурі слова тієї семантичної ознаки, яка необхідна для його (слова) узгодження із семантикою навколишнього світу, та нейтралізації інших сем, що стає основою контекстуальної транспозиції стилістичного забарвлення лексеми" [3, 241]. Іншими словами, актуалізація семантичних ознак на рівні індивідуального мовлення представлена "звуженням" конкретного словесного значення. Таким чином, слово у своєму новому значенні наділене рідкісною властивістю: воно здатне передавати найрізноманітніші значення, найтонші смислові відтінки; набуває можливості вміщувати багатше значення, оперуючи при цьому незначним набором семантичних ознак порівняно з його корелятом у лексичній системі.

Вирішального ж значення у вираженні ідейно-образного змісту твору набувають мовні одиниці, які містять інформацію про склад думок та почуттів ліричного героя. При перерозподілі семантичних ознак всередині лексеми семантика мовних одиниць трансформується в результаті семантичних зв'язків у синтагматиці, формується під упливом контексту й ситуації та набуває смислових прирощень, стаючи носієм нового образного смислу. У результаті цього естетична спрямованість тексту зумовлює своєрідність його структурно-семантичної організації. Зміна того компонента семантичної структури слова, що належить до предметно-логічної частини, відбувається не ізольовано, а пов'язана з перебудовою інших компонентів, природно, з різним ступенем виявлення.

Перерозподіл семантичних ознак всередині лексеми має свою специфіку, яка зумовлена лінгвоестетичною природою мовного знака в художньому тексті. Іншими словами, функціонування мовних одиниць у творі мовного мистецтва визначається не лише правилами мовної системи, але й закономірностями організації художнього цілого, його ідейно-образним змістом. Поетичний текст стає генератором творення нових смислів, які перетворюють увесь світ, слугуючи темі та ідеї художнього задуму.

В контексті встановлюються логічні зв'язки, в яких міститься семантична вказівка, що спрямовує розуміння нового смислу мовної одиниці в художньому тексті.

Достатньо обґрунтованим є припущення, що ступінь семантичних перетворень визначає такий найзагальніший типи цього явища, що не порушує предметно-логічну частину, змінюється лише відношення до денотата (конкретний предмета, що актуалізується в момент мовлення).

Розглянемо детальніше в таких поетичних рядках:

Сухі гілки — це вже вінок терновий.
Останній клен світ за очі забіг.
Залишився єдиний ***лист кленовий —***
бетонний лист *— розв'язкою доріг* (1, 76).

Слово *лист* у наведеному контексті одночасно актуалізує семантичні ознаки двох різних значень. Порівнюємо: лист[1] — орган по-

вітряного живлення і газообміну рослин у вигляді тонкої, звичайно зеленої пластинки [6, IV, 491] та лист[2] — тонкий щільний шматок або шар якого-небудь матеріалу [6, IV, 491]. Семема *лист*[1] актуалізується у словосполученні *лист кленовий* та співвідноситься з рядком *бетонний лист — розв'язкою доріг*, що сприяє перерозподілу смислових акцентів завдяки наявності спільних сем '*тонка*', '*площина*' і викликає взаємодію вказаних значень слова в контексті.

Описуючи наведене явище, слід зазначити важливу особливість, яка виявляється в тому, що семантичні ознаки одного значення (несуттєвого, випадкового в цьому контексті) проникають у семантичну структуру іншого значення, яке гарантовано актуалізується. Особливість такої взаємодії в художньому мовленні полягає в тому, що значення слова або семантичні ознаки, що випадково з'являються в певному словосполученні на рівні мовної системи, на художньому рівні є естетично виправданими.

Розглянемо ще один приклад:

__Асфальтом__ бралась корсунська сошейка.
На цвинтар наступав автовокзал.
— А цю не руште, тут лежить Сошенко, —
хтось на твою могилу показав.
Ти в цей __асфальт__ печально так вклинився.
Де твій народ? То в черзі, то в юрбі.
А хтось постояв, хтось і поклонився.
Оце і є наш пам'ятник тобі? (1, 240).

В цих рядках привертає до себе увагу лексема *асфальт*, що в одному поетичному творі реалізує відразу декілька значень. Перше значення — чорна смолиста маса природного походження або штучно виготовлена з бітуму і тонкоподрібнених мінеральних матеріалів [6, I, 69], друге — шлях, тротуар, покриті цією масою [6, I, 69]. Семема '*шлях, тротуар, покриті цією масою*' знаходить свою реалізацію у рядку "*Ти в цей асфальт печально так вклинився*". Такий перерозподіл семем можливий лише тому, що вони стають елементами однієї мікросистеми — багатозначного слова.

Порівняймо також використання різних семем лексеми *квіти* (*квіт*) (одне значення — частина рослини, що виросла на кінці стебла, має різне забарвлення і приємний запах [6, IV, 134], інше — найкраща частина чого небудь [6, IV, 134]). Поетичне світосприйняття втілене в художньому образі за допомогою взаємного переплітання різних значень того самого слова. Пояснювати виникнення подібної

образності, за словами В. А. Симоненка, все одно, що цитувати її, тому наводимо поетичні рядки:

Люди дивляться, п'яніють, в них кохаються віки,
Нареченим їх дарують, заплітають у вінки.
Ними кожен свою радість,
власне щастя назива,
__Квіти__ часто нам говорять
втричі більше, ніж слова (2, 52);
Але є ще кращі __квіти__, невидимі для очей.
Не цвітуть вони на клумбах і на тихих озерцях,
А цвітуть вони у грудях,
у людських цвітуть серцях.
В щирім серці, в чесних грудях —
вірю, знаю! — квіти є! (С 2004, 52).

Таким чином, семантичні перетворення лексичних одиниць зумовлені характером їхнього функціонування й актуалізацією реальних та потенційних сем у контексті художнього твору. В процесі перерозподілу семантичних одиниць відбувається диференціація окремих значень багатозначного слова. Ці значення отримують здатність розвивати свої потенційні можливості, набуваючи на рівні художнього мовлення статусу самостійного слова.

Запропонований підхід дасть підстави у подальших дослідженнях з'ясовувати механізми утворення багатозначності та допоможе зрозуміти естетичну природу мови художнього тексту.

1. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка / Ш. Балли. — М.: Иностранная литература, 1955. — 416 с.
2. Карпенко Ю. О. Літературна ономастика Ліни Костенко / Ю. О. Карпенко, М. Р. Мельник; [відп. ред. Карпенко Ю. О.]. — Одеса: Астропринт, 2004. — 215 с.
3. Лазебник Ю. С. Поезія як модель світу: лінгвістичний аспект: дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.01 / Юрій Сергійович Лазебник. — К., 1996. — 334 с.
4. Манакин В. Н. Сопоставительная лексикология / В. Н. Манакин. — К.: Знання, 2004. — 326 с.
5. Семенець О. О. Синергетика поетичного слова / О. О. Семенець. — Кіровоград: Імекс ЛТД, 2004. — 338 с.
6. Словник української мови: в 11 томах. — К.: Наукова думка, 1970–1980.
7. Стернин И. А. Лексическое значение слова в речи / И. А. Стернин. — Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1985. — 171 с.

Ілюстративний матеріал

1. Костенко Л. В. Вибране / Л. В. Костенко. — К.: Дніпро, 1989. — 560 с.
2. Симоненко В. А. Твори: у 2 томах / В. А. Симоненко, — Черкаси: Брама — Україна, 2004.

УДК 811.161.2'42

Ю. Б. Бабій

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗВУКОВИХ ПОВТОРІВ У РЕКЛАМНИХ СЛОГАНАХ

Бабій Ю. Б. Функціональні особливості звукових повторів у рекламних слоганах.
Статтю присвячено комплексному аналізу функційних характеристик звукових повторів у рекламних текстах. Виявлено основні принципи їхньої організації.
Ключові слова: рекламний текст, слоган, звуковий повтор, функційні особливості.

Бабий Ю. Б. Функциональные особенности звуковых повторов в рекламных слоганах.
Статья посвящена комплексному исследованию функциональных характеристик звуковых повторов в рекламных текстах. Выявлены основные принципы их организации.
Ключевые слова: рекламный текст, слоган, звуковой повтор, функциональные особенности.

Babiy Y. B. Functional peculiarities of the acoustic iterations in advertisement slogans.
The article is is sanctified to complex research of functional features of voice repetitions in advertisement texts, description of basic principles of their organization.
Key words: advertisement text, slogan, voice repetition, functional features.

Сьогодні реклама проникла в усі сфери людської діяльності, формуючи естетичні погляди споживачів. Вона є діалогом між виробником та покупцем і, як правило, націлена на певну категорію людей. Головним для рекламістів є добір потрібних слів, які б закарбувалися у пам'яті людей та створили позитивне асоціативне поле. Таку функцію виконує, у першу чергу, рекламний слоган [6, с. 10].

© Бабій Ю. Б., 2013

Говорячи про особливості слогану, важливо зазначити його вплив на масову свідомість аудиторії та формування комунікативних здібностей одержувачів рекламної інформації. З одного боку, слоган можна розглядати як особливе "дзеркало" культури, що об'єктивно відображає середовище комунікації суспільства. В цьому і виявляється унікальність слогану як соціального явища, оскільки він прагне "розмовляти" однією мовою із споживачем, бути максимально зрозумілим і близьким тій аудиторії, на яку спрямований [8, с. 108].

Останнім часом слоган досить активно вивчається лінгвістами в контексті синтаксичної організації, лексичної спрямованості, морфологічної насиченості. Фонетичні засоби мови надзвичайно багатогранні, вони містять стилістичні можливості, відрізняються емоційністю й експресивністю, а отже, і значущістю [4, с. 173]. У зв'язку із цим **метою статті** є детальна характеристика функціональних особливостей фоностилістичних засобів мови (зокрема, звукових повторів) у межах рекламних слоганів.

Звукові повтори у проаналізованих (близько 1500 одиниць) рекламних слоганах виконують такі функцій: емоційну, асоціативно-образну, експресивну, композиційну, імпресивну, смислову, естетичну, стилістичну.

Емоційна функція. Цю функцію називають також емотивною, виразовою. Вона виявляється у вираженні ставлення мовця до змісту його повідомлення, відношенні суб'єкта мовлення до об'єкта мовлення, у почуттях і емоціях мовця. Емоційна функція притаманна будь-якому висловлюванню, будь-якому тексту [3, с. 63]. Цю функцію не слід плутати з експресивною. Вираження мовця і вираження почуттів та оцінок, тенденція до урізноманітнення мовлення — це різні речі, хоч і пов'язані між собою [3, с. 63]. У рекламних слоганах емоційну функцію підсилюють звукові повтори: "Мейбелін. **Всі** в за**хваті від** **тебе**" — повторення двох приголосних і голосного викликає цілу палітру емоцій. Приклади емоційної функції у слоганах: "МТС. На **крок** попереду", "Еталон. **Повний** бак **впевненості**", "Ременс. Від**новлює** бала**нс** **гормонів**", "Еліен. **Чи вірите ви в** надзвичайне?", "М1. Кров з **молоком**", "**Нівеа** — **ніжний** до шкіри", "Палет. Нова справжня **розкіш**", "Рексона. Захист **від** білих слідів", "Натурелла. **Турбота** про шкіру", "Радість у вашому домі" (Rowenta), "**Осягнення** досконалості" (Kenwood), "РОСТА. Взлети без падінь", "Tchibo Exclusive. Створювати найкраще".